

Budget Management in Education and Evaluation of Turkey's Education Budget

Mehmet ERYİĞİT¹ , Emine Eylül KOÇ¹ and Adem DOLU¹
¹Tchr., Millî Eğitim Bakanlığı, Diyarbakır/Turkey

Corresponding Author: memet_eryigit@hotmail.com

Abstract

Purpose – In this study, budget management in education and Turkey's education budget were tried to be evaluated. As a result of the study, it is seen that Turkey's education budget ranks second among other budget items.

Design/methodology/approach – The analysis of the data gleaned from the literature review was looked at in the study of the relevant data and it was studied to reach the evaluation, the result, and the suggestions based on the compilation.

Findings – Education is an extremely important issue for the future of a country. The size of the budget allocated to education from the general budget in national economies is related to the quality of education. When the budget figures allocated to the ministries in 2022 are examined, it is seen that the second highest budget is allocated to the Ministry of National Education.

Originality/value – This study is important in terms of knowing the budget allocated to the Ministry of National Education in the central budget, since the education system is the source of human power and the driving force of economic development in our country as well as in the whole world.

Keywords: Budget, Education, Turkey, Education Budget.

Eğitimde Bütçe Yönetimi ve Türkiye'nin Eğitim Bütçesinin Değerlendirilmesi

Oz

Amaç – Bu çalışmada eğitimde bütçe yönetimi ve Türkiye'nin eğitim bütçesi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye'nin eğitim bütçesinin diğer bütçe kalemleri arasında ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tasarım/metodoloji/yaklaşım – Çalışma gerekli bilgilerin incelenmesinde literatür araştırmaları sonucunda elde edilen verilerin analizlerini inceleyerek derlemeye bağlı olarak hem değerlendirme hem sonuç ve hem de önerilere ulaşmak araştırılmıştır

Bulgular – Eğitim konusu bir ülkenin geleceği açısından son derece önemli bir konudur. Ülke ekonomilerinde genel bütçeden eğitime ayrılan bütçenin büyüklüğü, eğitimin kalitesi ile ilgilidir. Özellikle 2022 yılı bakanlıklara ayrılan bütçe rakamları incelendiğinde en yüksek ikinci bütçenin Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrıldığı görülmektedir.

Özgünlük/değer – Yapılan bu çalışma, eğitim sistemi, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kalkınmanın insan gücü kaynağının ve ekonomik kalkınmanın da itici gücü olduğundan merkezi bütçede Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılan bütçenin bilinmesi açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bütçe, Eğitim, Türkiye, Eğitim Bütçesi.

Received 12 November 2022
Revised 10 December 2022
Accepted 25 December 2022
Publishing 31 December 2022

Geliş 12 Kasım 2022
Revizyon 10 Aralık 2022
Kabul 25 Aralık 2022
Yayın 31 Aralık 2022

Extended Abstract

Education, in its simplest definition, is a lifelong process that includes giving individuals the information they need and acquiring desired behaviors. In this process, many factors such as schools, students, teachers, tools and books are involved. Education is important for the future of a person as well as the future of the country. Improving educational opportunities will both increase the quality of education and increase the economic power of the country. Because the most important capital today is human capital and knowledge. The production of this knowledge is only possible through education. The budget allocated by the countries for education is important in terms of the quality of education. Where students study, materials they use, teachers' economic well-being, etc. These elements constitute a part of the education budget. In this study, budget management in education and Turkey's education budget were tried to be evaluated. The study was carried out in the form of document analysis, one of the qualitative analysis methods. In document analysis, previous studies on similar topics, articles, statistics, reports, etc. examined. As a result of the research, it is seen that Turkey's education budget ranks second among other budget items.

Introduction

Educational administration is a difficult field to define. Because the field of educational administration has been fragmented since its emergence, with its uncertainties and holistic knowledge deficiencies. The budget is the financial plan that shows the income-expenditure estimates for a certain period and the principles of its implementation. Budgeting in education covers the decision stages that start at the school, which is a basic education unit, and expand to the district, province, region and national level. For this reason, it is seen that all segments of education, especially school and education administrators, are more interested in financial issues in education. Public administration theorists deal with the theoretical framework of budgeting in two ways. These theories are; rational budget theory and political budget theory. Rational budget theory gives the basic principles and procedures of budget applications. In the political budget theory, the current budget decisions are reviewed and evaluated. The sources of the education budget consist of public revenue sources. Public revenues are the money collected from the people of the country, which are made without any monetary rights and are non-refundable. Education is an extremely important issue for the future of a country. The size of the budget allocated to education from the general budget in national economies is related to the quality of education. When the budget figures allocated to ministries in 2022 are examined, it is seen that the second highest budget is allocated to the Ministry of National Education.

Method

The model for this investigation was a systematic review study. The analysis of the data gleaned from the literature review was looked at in the study of the relevant data and it was studied to reach the evaluation, the result, and the suggestions based on the compilation. Prior to discussing the school management budget, the budgetary ideas are first described. The research's numerical foundation spans the years 2011 through 2020, and the study also looked at the amounts Turkey allocated to its ministries for the year 2022.

Discussion and Conclusion

Budgets are financial plans and programs that give operability and continuity to social life and give direction. Budgets, which include decisions that primarily affect social life,

such as the size of the country's economies, the services to be provided and priorities, and the tax burden distribution, It is at the beginning of the tools used in the realization of the determined goals and objectives. The education system is the source of human power for development and the driving force of economic development in our country as well as in the rest of the world. Manpower training is related to the training of individuals in the number and quality required by development, and the opening of new business areas for the employment of these trained and the current unemployed and the unemployed in appropriate areas. In this study, the issue of budget management in education was discussed and tried to be evaluated in Turkey. As a result of the study, the management of the education budget in Turkey is determined by the decisions taken by the governments, the goods and services needed are put out to tender in accordance with the Public Procurement Law, and appropriation is requested by submitting them to the senior management. It is seen that the share allocated to education from the total budget in our country is quite high. For 2022, it is seen that the highest budget is allocated to the Ministry of National Education after the Ministry of Treasury and Finance.

1. Giriş

Eğitim yönetiminin ne olduğuna değinmeden önce yönetim kavramının ne olduğuna değinmekte yarar vardır. Güncel Türkçe Sözlükte yönetimin anlamı “yönetme işi, çekip çevirme, idare” anlamlarına geldiği görülmektedir. Bu kavramla ilgili yazılan kitaplarda birçok farklı tanımın olduğu görülmektedir. Koçel (2011) yönetimin başkaları vasıtasıyla iş görme olarak tanımlandığını, bu yönüyle yönetimin sosyal bir faaliyet olduğunu ifade etmiştir. Eren'e (2016) göre yönetim başta insan olmak üzere maddi kaynakları ve zamanı birbiriyle uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararlar alma ve bu kararları uygulatma süreçlerinin toplamıdır (Cemaloğlu & Özdemir, 2019). Eğitim yönetimi ise tanımlanması zor bir alandır. Çünkü eğitim yönetimi alanı ortaya çıkışından beri belirsizlikleri ve bütüncül olarak taşıdığı bilgi noksanlıklarıyla parçalanmalar yaşamaktadır (Oplatka, 2016). Eğitim yönetiminin temelinde yönetim biliminin eğitime uygulanması yatmaktadır (Balcı, 2019). Bu bağlamda eğitim yönetiminin belirlenmesinde birçok farklı görüş bulunmaktadır. Suhar'dan ve arkadaşları, eğitim yönetiminin, hedeflere etkin bir şekilde ulaşmak için tüm kaynakları verimli bir şekilde kullanarak eğitim görevlerini yerine getirmede bir yönetim süreci olduğunu savundular. Mulyasa'ya göre ise eğitim yönetimi, eğitim personeli, öğrenciler, topluluklar, müfredat, fonlar (finans), eğitim tesisleri ve altyapısı, yönetim ve eğitim ortamı gibi eğitim kaynaklarının bir yönetim ve yapılanma sistemidir (Tanjung, 2020). Eğitim yönetimi ay zamanda kaliteli eğitim hedeflerine ulaşmak için sistematik olarak planlama, organize etme, kadrolama, koçluk, koordinasyon, iletişim, motive etme, bütçeleme, kontrol etme, değerlendirme ve raporlama faaliyetleri yoluyla gerçekleştirilen eğitim çalışmaları alanında bir düzenlemedir (Tanjung, 2020). Eğitim yönetimi alanı içerisinde insan kaynakları yönetimi, değişim yönetimi, planlama yönetimi gibi alt dallar söz konusudur. Bunlardan bir diğeri de bütçe yönetimidir.

Bütçe, belli bir dönemdeki gelir-gider tahminleriyle bunun uygulanma ilkelerini gösteren finansal plandır (Karakütük, 2012). Fransız maliyecisi Edgar Allix göre bütçe, devletin belirli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren bir tasarruf, olarak tanımlamaktadır (Edizdoğan, 1995, 4). Bütçeleme en kapsamlı tanımıyla eğitim harcamalarına ayrılacak finansal kaynak ve bu kaynakların hangi eğitim programlarına ve hizmetlere dağıtılacağına belirlenmesidir. Eğitimde bütçeleme, temel bir eğitim birimi olan okulda başlayıp, ilçe, il, bölge ve ulusal düzeye kadar genişleyen karar aşamalarını kapsamaktadır. Bu nedenle okul ve eğitim yöneticileri başta olmak üzere eğitim ile ilgili bütün kesimlerin eğitimde finansal konularla daha çok ilgilendikleri görülmektedir (Kurul, 2012). Eğitim bütçesi her şeyden önce bir planlama uğraşdır. Eğitim planlamasının temel amacı, eğitimin genel kalkınmaya, istihdama ve bütünüyle ekonomik yaşama dönük olmasıdır (Aydın, 2000). Eğitim bütçeleri bakımından okulöncesi eğitim, ilk ve ortaöğretim bütçeleri genel bütçe sınıfına girerken, üniversitelerin bütçeleri ise özel bütçenin içinde yer almaktadır. Bu çalışmada eğitimde bütçe yönetimi konusu ele alınmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı eğitimde bütçe yönetimi konusunun alan yazında yapılmış çalışmalara dayanarak, bütçe yönetim kuramları, eğitim bütçesinin kaynakları, yönetimi gibi konuları incelemektir. Eğitim sistemi içerisinde finansmanın ne kadar önemli olduğu düşünülürse, eğitim bütçesinin yönetiminin de son derece önemli olduğu anlaşılacaktır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma bir sistematik derleme araştırması olarak modellenmiştir. Sistematik derleme araştırmaları; betimsel içerik, meta-sentez ve meta-analiz analizi olmak üzere üç farklı biçimde gerçekleştirilebilmektedir (Bellibaş & Gümüş, 2018; Alp & Şen, 2021). Çalışma gerekli bilgilerin incelenmesinde literatür araştırmaları sonucunda elde edilen verilerin analizlerini inceleyerek derlemeye bağlı olarak hem değerlendirme hem sonuç ve hem de önerilere ulaşmak araştırılmıştır (Karaçam, 2013; Yılmaz, 2018; Yılmaz, 2019). Araştırma sonucunda, Türkiye'nin eğitim ile ilgili bütçesi elde edilen sayısal veriler aracılığıyla tartışılmıştır. Öncelikli olarak bütçe ve daha sonrasında ise eğitim yönetimi bütçesi kavramları açıklanmıştır (Akın, 2009). Araştırmaya temel oluşturan sayısal veriler 2011–2020 dönemini kapsamakta olup, Türkiye'nin 2022 yılı için bakanlıklara ayırdığı rakamlar da çalışmada ayrıca incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Bütçe Birimi'nin hazırladığı 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve Bağlı Cetveller hesaplarından elde edilmiştir. Bu yıllar arasındaki azalış ve artışlar bağlamında incelenme neticesinde değerlendirme tartışma ile Türkiye'nin Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi durumu yorumlanmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Eğitimde Bütçeleme Kuramları

Kamu yönetimi kuramcıları bütçeleme kuramsal çerçevesini iki şekilde ele almaktadırlar. Bu kuramlar; rasyonel bütçe kuramı ve politik bütçe kuramıdır (Cibulka, 1987). Bu kuramlara kısaca değinmek yerinde olacaktır.

3.2. Rasyonel Bütçe Kuramı

Bu kuram bütçe uygulamalarının temel ilke ve prosedürleri vermektedir. Bu kuramda temel belirleyiciler örgüt içi süreçler ve yapılardır. Ulaşılabilecek amaçlar ve hedefler karar vericiler tarafından tanımlanmakta, amaçlar, maliyet ve yararlarına göre sıralanmakta ve öncelikler buna göre belirlenmektedir. Rasyonel bütçeleme sistemi baskılara ve çevresel etkenlere karşı çok fazla duyarlı değildir. 1960'lı ve 70'li yıllarda bütçeleme konusunda program bütçe, performans bütçe ve sıfır tabanlı bütçe gibi çok sayıda bütçeleme sistemi rasyonel kuram temel alınarak geliştirilmiş ve uygulanmıştır (Kurul, 2012).

3.3. Politik Bütçe Kuramı

Bu kuramda ise mevcut bütçe kararları gözden geçirilmekte ve değerlendirilmektedir. Bütçelemeye dair politik görüş hem örgüt hem de çevresi arasındaki etkileşime odaklanmaktadır. Politik bütçe kuramının iki versiyonundan biri aşamalı sözleşme diğeri de kamusal seçim kuramıdır. Aşamalı sözleşme kuramı ülkelerin yönetim biçimlerine göre federal ve veya ulusal düzeyi belirtir ve bütçe, koalisyon oluşturma ve taraflar arasında yürütülen pazarlığın ürünü olarak görülür. Taraflar arasındaki görüşmeler, her bir birime daha önceki dönemlerdeki harcamalara ilaveten ne kadar daha ödeneğin verileceğine odaklanır. Bu süreçte söz konusu ödenek artışı üzerine odaklanılarak kurumun performansının değerlendirilmesinden kaçınılmaktadır. Toplam bütçe de bu görüşmelerin ardından oluşur (Kurul, 2012).

3.4. Eğitim Bütçesinin Kaynakları

Eğitim bütçesinin kaynakları, kamusal gelir kaynaklarından oluşmaktadır. Kamusal gelirler, herhangi bir parasal hakka dayanmadan yapılan ve geri ödenemez nitelikte ülke halkından toplanmış olan paralardır. Kamu geliri, yasalara dayanarak toplanan vergi, harç, resim, şerefiye, fon kesintisi, faiz, pay, ceza, taşınır ve taşınmazlardan, hizmet

karşılığı, borçlanma araçlarının primli satışından sağlanan gelirler, sosyal güvenlik prim kesintileri, alınan bağışlar ve yardımlar ve diğer gelirleri içermektedir (Karakütük, 2012).

Gelirlerin toplanmasında aşağıdaki ilkelere uyulur (5018 SY, m.36);

- Maliye Bakanlığı, gelir politikaları ve uygulamaları konusunda amaçlar, ilkeler, stratejiler ve yükümlülükler her mali yıl başında kamuya duyurulur.
- Mükelleflere vergi, resim, harç vb. parasal yükümlülüklerini kolaylıkla yerine getirebilmeleri için gereken hizmetler sağlanır.
- Mükelleflerin vergiye uyumları özendirilir.
- Hakların korunması ve mükellefler konusunda sorumluların bilgilendirilmesi için ilgili örgütler tarafından gereken tedbirler alınır.

Eğitim bütçesinin en büyük bölümü devlet gelirlerinden ayrılmaktadır. İlköğretim Eğitim Yasası'yla devlet ilköğretim ve ortaöğretim okullarına sağlanan gelir kaynaklarından en önemli olanlar şunlardır (m.76);

- Her yıl devlet gelirlerinin %2'sinden (1961-71 dönemi için %3'ten) az olmamak kaydıyla devletin bütçesinden yapılacak yardımlar,
- Özel idare bütçelerine, yıllık gelirlerinin en az %20'si oranında konulacak ödenekler,
- Köy okullarının gelir elde etmeleri için, ayrılan araziden ve okul uygulama bahçesinden sağlanan gelirlerin dışında, köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az %10'u oranında konulacak ödenekler,
- Vakıflar gelirlerinden Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından her yıl bütçe ile tespit edilecek gelirler.

3.5. Eğitimde Bütçe Yönetimi

Eğitim yöneticileri, artan finansal kaynak sorunları ve kaynak çeşitlenmesiyle beraber eğitim bölgelerinde bütçe konularına daha fazla yoğunlaşmışlardır. Çünkü ülkede gerçekleştirilecek her eğitsel faaliyetin parasal doğurguları söz konusudur. Bu kapsamda bütçenin özünü oluşturan amaç koyma ve ihtiyaçlar belirlenmeden bütçenin hazırlanması ve değerlendirilmesine uzanan pek çok süreçte eğitim yöneticilerinden çeşitli çalışmalarda bulunmaları gerekmektedir (Kurul, 2012).

3.6. Eğitim Bütçesi Kavramı ve İşlevleri

Bütçe denince, bir eğitim örgütünün ve sisteminin politikalarını yansıtan, eğitimsel hizmetlerin maliyetlerinin ve bu maliyetlere karşılık sağlanan faydaların karşılaştırılmasına imkân tanıyan, bütçe dönemi uygulamalarının düzenli bir şekilde izlenmesine izin veren ve söz konusu hizmetlere dair harcama yetkilerini ve sorumluluklarını belirleyen detaylı bir etkinlik ve diğer kestirme belgesi anlaşılmaktadır (Adem, 1993; Akın, 2009). Bütçe en az dört ögeyi içeren parasal bir plandır (Başaran, 1984):

Planlama: Bir anlamda üretim programı yapmaktır. Üretim programı, okulun planına göre bir yılda elde edilmesi düşünülen eğitim ürünlerinin niteliğine ve niceliğine dair bilgileri kapsar. Bu bilgiler eğitim ürününün ne zaman, nerede, nasıl ve kim tarafından üretileceğini detaylı olarak göstermektedir.

Kaynakları harcama: Üretim programında gösterilen faaliyetlerin, işlemlerin her birinin kaç mal olacağını gösterilmesi başka bir ifade ile giderlerin kestirilmesidir.

Kaynak bulma: Eğitimsel üretim programının gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan giderleri karşılamak için farklı kaynaklardan para sağlamaktır.

Sonuçları değerlendirme: Bütçe dönemi sonunda amaçlara ulaşmak üzere hazırlanmış ve uygulanmış bütçe sürecinin incelenmesi, denetlenmesi ve geri beslemenin sağlanmasıdır.

Burrup, Brimley ve Garfield (1996) göre ihtiyaçların parasal bir plana dönüştürülmesi, aşağıdaki sıralanan aşamalarda gerçekleşmektedir:

1. İhtiyaçların belirlenmesi,
2. Genel amaçların belirlenmesi,
3. Özgün amaçların ve hedeflerin oluşturulması,
4. Bu amaçları karşılayacak eğitim programlarının hazırlanması,
5. Eğitim programlarının finanse edilmesi için bütçenin hazırlanması.

3.7. Bütçeden Gider Yapılmasında Yetkili Kişiler

Bütçeden harcama yapılması, harcama yetkilisinin harcama için talimat vermesiyle mümkün olur. Harcama talimatı, kamu ihale kurallarına bağlı olmayan bir giderin ödenmesi için hizmet gerekçesi, yapılmak istenen işin konusu ve tutarı, kullanılabilir ödeneği, süresi, tertibi, gerçekleştirilme biçimiyle gerçekleştirme ile görevli kişilere dair bilgiler ve harcama yetkilisinin imzası bulunur (5018 SY. m.32).

Bütçeden bir gider yapılabilmesi için iş, malların ya da hizmetlerin belirlenmiş ilkeler çerçevesinde gerçekleştirildiğinin, görevlendirilmiş kişiler ya da kurullar tarafından onaylanması ve gerçekleştirme belgelerinin düzenlenmiş olması gerekmektedir. Harcamanın gerçekleştirilmesi, harcama yetkilileri tarafından belirlenmiş olan görevlinin düzenleyeceği ödeme emri belgesinin harcama yetkilisince imzalanması ve paranın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanmış olur (Karakütük, 2012).

5018 sayılı yasada kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak elde edilmesi ve kullanılmasında kayıp ve kötüye kullanımının önlenmesinden, bütçenin uygulanması ve giderin yapılmasında yetki ve sorumluluğu olanlar bakanlar, üst yöneticiler, harcama yetkilileri, muhasebe ve gerçekleştirme görevlileri yetkilileridir.

Bakan: Hükümet politikasının uygulanmasıyla bakanlığının ve bakanlığa bağlı, ilgili örgütlerin stratejik planlarıyla bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanmasından ve uygulanmasından, diğer bakanlıklar ile iş birliği yapmaktan Cumhurbaşkanı karşı sorumludur.

Üst Yönetici: Bakanlıklarda müsteşarlar diğer kamu örgütlerinde en üst yöneticiler, il özel örgütlerinde valiler, belediyelerdeyse belediye başkanları üst yöneticilerdir.

Harcama Yetkilisi: Harcama birimi, kamu örgütü bütçesinde ödenek ayrılan ve harcama yetkisi bulunan birimdir.

Gerçekleştirme Görevlileri: Gerçekleştirme görevlileri, verilen harcama talimatıyla beraber işin yaptırılması, malların ya da hizmetlerin alınması, teslim alma işlemlerinin yapılması, belgelendirme ve ödeme için gereken belgelerin hazırlanması işini yürütürler.

Muhasebe Yetkilisi: Gelirler ve alacakların toplanması, giderlerin hak sahiplerine ödenmesi, para ve parayla belirtilebilen değerlerle emanetlerin alınması, saklanması, ilgili kişilere verilmesi, gönderilmesi ve diğer parasal işlemlerin kayıtlarının tutulması ve raporlanması gibi muhasebe hizmetlerinin gerektirdiği işleri yürütenler muhasebe yetkilisidir.

3.8. Türkiye'nin Milli Eğitim Bütçesinin Değerlendirilmesi

Eğitim konusu bir ülkenin geleceği açısından son derece önemli bir konudur. Ülke ekonomilerinde genel bütçeden eğitime ayrılan bütçenin büyüklüğü, eğitimin kalitesi ile ilgilidir. Bu nedenle ülkelerin ekonomilerinden ayırdıkları bütçe, ekonomiye tekrar

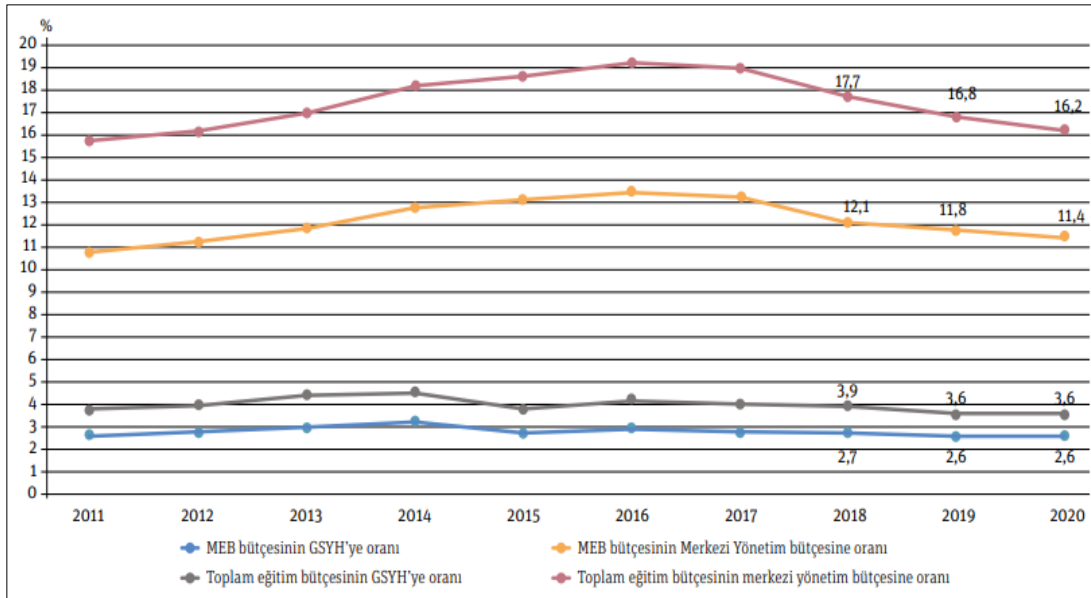
olumlu ya da olumsuz olarak ileriki dönemlerde dönecektir. Türkiye'nin 2022 yılı için bakanlıklara ayırdığı tablo incelediğinde bakanlıkların bütçeleri görülebilir.

Tablo 1. Türkiye Cumhuriyeti Bakanlıklarının 2022 Yılı Bütçeleri

BAKANLIKLAR	2022 YILI BÜTÇELERİ
Hazine ve Maliye Bakanlığı	774.973.121.000
Millî Eğitim Bakanlığı	189.010.851.000
Sağlık Bakanlığı	116.037.461.000
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	83.851.907.000
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	66.131.543.000
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	62.531.437.000
Adalet Bakanlığı	33.323.466.000
Gençlik ve Spor Bakanlığı	27.782.948.000
İçişleri Bakanlığı	14.734.260.000
Ticaret Bakanlığı	8.451.926.000
Dışişleri Bakanlığı	7.487.450.000
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	5.325.227.000
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	4.873.653.000
Millî Savunma Bakanlığı	80.439.536

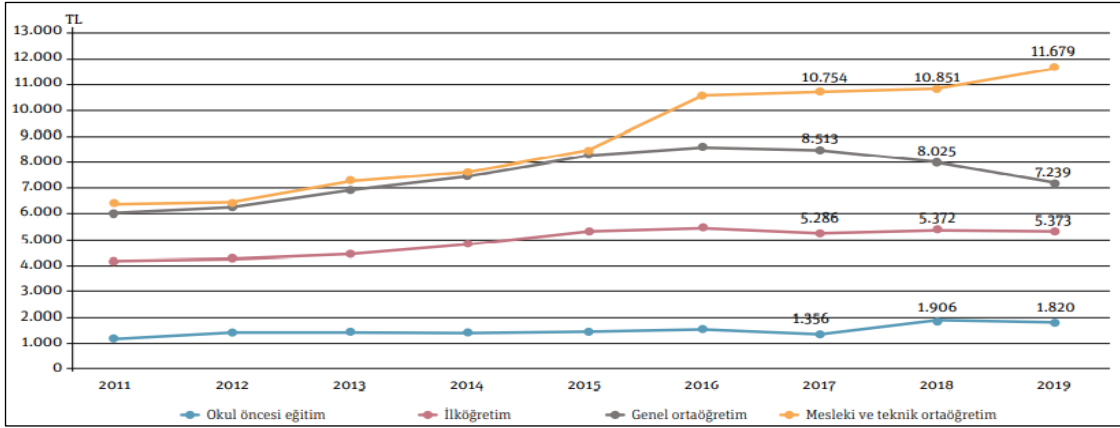
Kaynak: (2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve Bağlı Cetveller)

2022 yılı bakanlıklara ayrılan bütçe rakamları incelendiğinde en yüksek ikinci bütçenin Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrıldığı görülmektedir. Bu Türkiye genel bütçesine göre azımsanamayacak bir rakamdır. Ancak bunun yanında bakanlığa ayrılan bütçenin yıllara göre de incelenmesinde fayda vardır.

Şekil 1. Toplam Eğitim Bütçesi ve MEB'in Bütçesinin Yıllar İçindeki Değişimi

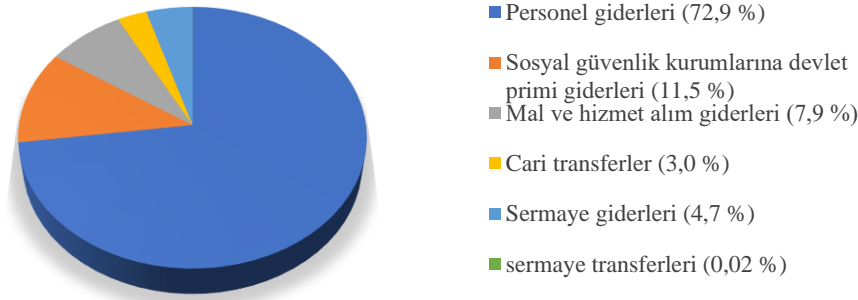
Şekil incelendiğinde MEB bütçesinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'ya oranı ile toplam eğitim bütçesinin GSYH'ye oranı 2011-2020 yılları arasında paralellik gösterdiği görülmektedir. Benzer şekilde MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranı ile toplam eğitim bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranı da ilgili yıllar arasında paralellik göstermektedir. Toplam eğitim bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranının en yüksek olduğu yıl 2016 yılı, en düşük olduğu yıl ise 2020 yılı olmuştur. Aynı şekilde MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranının en yüksek olduğu yıl yine 2016 yılında olmuş, en düşük yıl da 2020 yılı olmuştur.

Şekil 2. Öğrenci Başına Düşen Merkezi Yönetim Kaynakları ile Gerçekleştirilen Harcamalar (2019 Fiyatları ile)

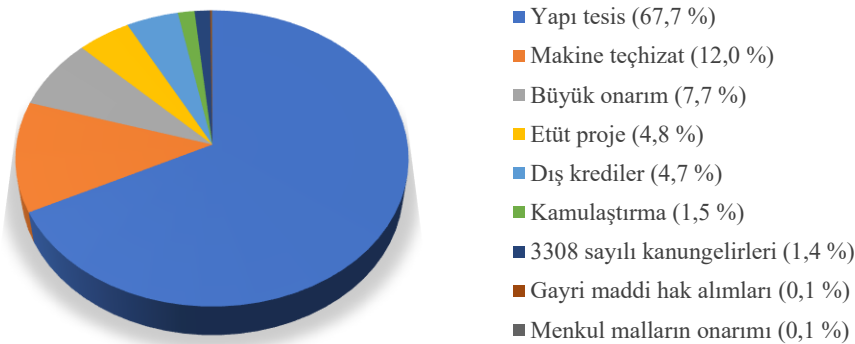
2011-2019 yılları arasında öğrenci başına düşen merkezi yönetim kaynakları ile gerçekleştirilen harcamaları gösteren Şekil 2 incelendiğinde öğrenci başına yapılan en yüksek harcamaların mesleki ve teknik ortaöğretim okullarına yapıldığı, bunu genel ortaöğretim okullarına yapıldığı görülmektedir. En az harcama ise okul öncesi eğitime yapılmıştır.

Sunulan Şekillerin ardından bakanlığa ayrılan bütçenin ekonomik dağılımına göre de incelenmesinde fayda vardır.

Şekil 3. MEB'in 2020 Bütçesinin Ekonomik Dağılımı

MEB'in 2020 yılı bütçesinin ekonomik dağılımını gösterir tablo incelendiğinde, en büyük harcama payının %72,9 oranında personel giderlerinden oluştuğu görülmektedir. Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri %11,5'ken, mal ve hizmet alım giderleri %7,9, cari transferler %3,0, sermaye giderleri %4,7 ve sermaye transferleri %0,02 oranında olmuştur.

Şekil 4. MEB'in 2020 Yatırım Ödenoğünün Kalemlere Göre Dağılımı

MEB'in 2020 yatırım ödeneğinin kalemlere göre dağılımı incelendiğinde %67,7 oranında yapı tesise, %12,0 oranında makine teçhizata, %7,7 oranında büyük onarımlara, %4,8 oranında etüt projeye, %4,7 oranında dış kredilere, %1,5 oranında kamulaştırmaya, %1,4 oranında 3308 sayılı kanun gelirlerine, %0,1 oranında gayri maddi hak alımlarına %0,1 oranında menkul malların onarımına ayrıldığı görülmektedir.

4. SONUÇ

Bütçeler, toplumsal yaşama işlerlik ve süreklilik kazandıran, yön veren mali plan ve programlardır. Ülke ekonomilerinin büyüklükleri, yapılacak hizmetler ve öncelikleriyle vergi yükü dağılımı gibi toplumsal yaşamı birinci derecede etkileyen kararların bulunduğu bütçeler, hükümetlerin; belirlenmiş olan hedeflerin ve amaçların gerçekleşmesinde kullanılan araçların en başındadır. İcra organlarına gelirlerin toplanması, tüm hizmetlerin ve harcamaların yapılması yetkilerini de veren bütçeler, ülkenin hizmet ve ekonomi politikalarının belgesi niteliğindedir (MGB, 1992).

Dünyayla sürekli bir etkileşim ve uyum içerisinde bulunan Türkiye'de, gelecek nesillerin yetiştirilmesi, eğitim hizmet ve kalitesinin yeterli düzeyde olması, işgücü verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması, fırsat eşitliği, adil gelir dağılımı ve kamusal kaynakların en doğru şekilde dağılımı ve kullanımı, eğitimin tüm kademelerine adil dağılımının gerçekleştirilmesi temel hedef olmalıdır. Söz konusu hedefleri gerçekleştirme konusunda geliştirilecek olan eğitim politikaları içerisinde eğitim hizmetlerinin finansmanının kimin üstlenmesi gerektiği, tartışılan ve araştırılan bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin, 2001).

Eğitim sistemi, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kalkınmanın insan gücü kaynağının ve ekonomik kalkınmanın da itici gücüdür. İnsan gücü yetiştirme, gerek kalkınmanın gerektirdiği sayıda ve nitelikteki bireylerin eğitimi, gerekse de bu eğitilenlerle mevcut işsiz ve gizli işsizlerin uygun olan alanlarda istihdam edilmeleri için yeni iş sahalarının açılmasıyla ilgilidir (Kalaycı, 2004).

Tekin ve Çiftçi (2007) eğitim ile ekonomik kalkınmanın arasında oldukça yakın bir ilişki olduğunu ifade etmektedirler. Eğitimin ekonomik kalkınmayı artırıcı etkisi dışında, ekonomik kalkınmanın da eğitimi artırdığı yönündeki düşünceler yaygındır.

Bu çalışmada eğitimde bütçe yönetimi konusu ele alınmış, Türkiye özelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye'de eğitim bütçesinin yönetimi hükümetlerin aldığı kararlar belirlenmekte, ihtiyaç duyulan mal ve hizmetler Kamu İhale Kanunu'na uygun olarak ihaleye çıkarılmakta, üst yönetimlere sunulacak ödenek talep edilmektedir. Talebin kabul olması durumunda ödenek bakanlığın belirlenmiş olan bütçesinden aktarılmaktadır. Bu aktarımda hiyerarşik bir sıralama izlenmektedir.

Ülkemizde toplam bütçeden eğitime ayrılan payın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. 2022 yılı için Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ardından en yüksek bütçenin Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrıldığı görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'na ayrılan bütçe içerisinde ise en büyük kalemi personel giderlerinin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim kademelerine göre bütçe dağılımı incelendiğinde ise en yüksek payı mesleki ve teknik ortaöğretimin aldığı, bunu genel ortaöğretimin izlediği görülmektedir. En az payı ise okul öncesi eğitimin aldığı da anlaşılmaktadır.

Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul beyanı yoktur.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Yazarların destek ve teşekkür beyanı yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında yazarlar eşit katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarın araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:172.
- Akın, U. (2009). Türkiye'de Eğitim Bütçesi. *Milli Eğitim*(184), 8-25.
- Alp, Ö., & Şen, S. (2021). Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yazılan lisansüstü nicel tezlerin incelenmesi: bir sistematik derleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 24-53.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim Yönetimi*, Hatiboğlu Yayıncılık, Ankara.
- Balcı, A. (2019). *Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. 01 25, 2022 tarihinde <https://egitimyonetimi.org>. adresinden alındı
- Başaran, İ. E. (1984). *Yönetime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:135.
- Bellibaş, M. Ş., & Gümüş, S. (2018). *Eğitim yönetiminde sistematik derleme çalışmaları*. K. Beycioğlu, N. Özer, & Y. Kondakçı (Ed.). Eğitim yönetiminde araştırma içinde (s. 507-573). Ankara: Pegem Akademi.
- Burru, P., Brimley, V., & Garfield, R. (1996). *Financing of Education in A Climate of Change*. Boston: Allyn and Bacon.
- Cemaloğlu, N. E. C. A. T. İ., & Özdemir, M. (2019). *Eğitim yönetimi*. Baskı. Ankara: Pegem Akademi
- Cibulka, J. G. (1987). Theories of Education Budgeting: Lessons from the Management of Decline. *Educational Administration Quarterly*, 23(1), 7-10.
- Edizdoğan, N. (1995). *Kamu Maliyesi-I* (Birinci Kitap). Dördüncü Baskı. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Kalaycı, N. (2004). *Cumhuriyet Döneminde İlköğretim, Hükümet Programları ve Uygulamalar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Karakütük, K. (2012). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Elhan Basım Yayın Dağıtım.
- Keskin, İ. (2001). *Türkiye'de Eğitimin Kamu-Ekonomi Politikası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- MGB. (1992). *Bütçe Gider ve Gelir Gerçekleştirmeleri (1924-1991)*. Ankara: Maliye ve Gümrük Bakanlığı.
- Oplatka, I. (2016). *Eğitim Yönetiminin Mirası: Akademik Bir Alanın Tarihi Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Tanjung, B. N. (2020). Human resources (HR) in education management. *Budapest International Research and Critics in Linguistics and Education (BirLE) Journal*, 3(2), 1240-1249.
- Tekin, M., & Çiftçi, M. (2007). *Eğitimin İktisadi Kalkınmaya Etkisi: Tarihi Gelişim Kriterleri, İstatistiksel Uygulamalar*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
- Yılmaz, F. G. (2018). Eğitimde Özerk-Özel Okullar ve Farklı Siyasi-Ekonomik Gelişmeler İçinde Eğitimde Devletin Yeni Rolü. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 101-118.
- Yılmaz, K. (2019). Türkiye'de eğitim yönetimi alanında yapılan örgütsel davranış makalelerindeki yönelimler. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 4(2), 81-103.
- 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve Bağlı Cetveller. [02 02, 2022 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr>. adresinden alındı]